

חוברת לתרגול

"בית חינוך ומשפחה"

תכנית הלימודים תשפ"ב 2022

שאלות לפי סדר הפרקים.

שאלון 005371

תכנית לימודים - תשפ"ב - 2022

פרק א- טובים השניים מן האחד, סעיפים א-ב עמ' 13-21

פרקים ב-ד הפרקים בשלמותם

יצר ויצירה,

מתי להינשא?

קידושין ונישואין

פרק ה- התחייבויות של הבעל כלפי אשתו סעיפים ג-ה עמ' 91-95

פרק ו- בניית הבית

פרק ז- מצוות עונה

פרק ח- טומאה וטהרה

פרק ט- כיסוי ראש- סעיפים א-ג, עמ' 143-147

פרק יא- חובות ביחסי הורים וילדים.

מבנה המבחן בשנת תשפ"ב

חלק א : יש לענות על 4 שאלות מתוך 5 [64 נקודות]

חלקים ב-ג : יש לענות על 3 שאלות מתוך 5 [36 נקודות]

אספה וערכה : נחשתן מרים

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

בית חינוך ומשפחה. שאלות מרוכזות על פי הפרקים.

פרק ראשון- 13-27

א.- טובים השניים מן האחד- מהות הקשר בין איש לאישה 13-15

1. עיין בפסוקי הבריאה הראשונים וענה:

"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָרָא אֹתָם:
וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֶׁהָ וּרְדוּ בָדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה
הַרְמִשָּׁת עַל הָאָרֶץ" (בראשית א, כז-כח)

א. מדוע נכתב שהאדם נברא זכר ונקבה?

ב. מהי הברכה שנתן ה' לזכר ולנקבה? מדוע דווקא ברכה זו?

2. עיין בפסוקי שלפניך וענה:

"וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ:.... וַיִּפֹּל ה' אֱלֹהִים תְּרִדָּמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת
מִצִּלְעָתוֹ וַיִּסְגֶּר בֶּשֶׂר תַּחְתָּנָה: וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצִּלְעַ אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְרָא אֶל
הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִנֵּה עֵצָה מַעֲצָמִי וְכֶשֶׂר מִבְּשָׁרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת:
עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׂר אֶחָד" (בראשית ב, יח-כד)

א. מדוע הקב"ה לפי פרק זה החליט לברוא את האשה?

ב. מי נתן לה את השם אשה? מה משמעות השם?

ג. במקור הראשון יש שימוש ב"זכר ונקבה" ואילו במקור השני השימוש הוא ב- "איש ואשה"- מדוע?

3. סכם, מה הוסיף המקור השני בבראשית ב' על המקור הראשון בראשית א'?

4. סיפור בריאת האדם והאישה תופס מקום נרחב בפסוקים- מה ניתן להסיק מכך על מהות הקשר שבין האדם לאישה?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

5. הרב סולוביצקי מבחין בין שתי מטרות המשלימות זו את זו ליצירת זוגיות ולנישואים על סמך הכתובים. מהן שתי המטרות?

מציאת בן/ בת זוג 15 - 17

6. אליעזר נשלח להביא כלה ליצחק, מה לדעתכם יעמוד לנגד עיניו בבחירת אשה ראויה לבן אדונו?

7. אליעזר מבקש מהאל שיצליח את דרכו בבחירת הכלה. מהו המבחן שאליעזר עושה לרבקה כדי לבדוק את התאמתה ליצחק?

8. מה בדק אליעזר בבקשת המים מרבקה על פי פירוש רש"י?

9. בני משפחתה של רבקה אומרים "נקרא לנערה ונשאלה את פיה". מה למד רש"י מכך?

10. רבקה הסכימה ללכת עם עבד אברהם למרות שלא הכירה את יצחק. מה מעיד הדבר עליה?

11. עיין במסכת תענית בעמ' 16 בחוברת הלימוד וענה.

א. מהו האירוע שהתקיים?

ב. מתי התקיים?

ג. מה מטרותיו?

ד. כיצד המשנה מדריכה את האדם למצוא בת זוג?

ה. "ומה היו אומרות? בחור שא עינך וראה מה אתה בורר לך. אל תיתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, 'שקר הן והבל

היופי אשה יראת ה' היא תתהלל.... ואומר: תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה" (תענית לא, לא)

*הסבר – למה הכוונה "שא עיניך וראה..."

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ו. כתוב כיצד בוחרים בת זוג על פי הכתוב בדברי הגמרא. כתוב את הקריטריונים ודרג אותם לפי חשיבותם.

ב. ויקרא את שמם אדם 17-21.

זוגיות בהשלמה - 17-18

12. עיין בהקדמה בעמ' 17-18 וכתוב מהו קשר תקין וטוב בין בני זוג? על מה מבוסס?

13. מהו המפתח לזוגיות טובה ולנישואים אידאליים על פי הרב דסלר?

13. כיצד נהג הרב דסלר לברך את הזוגות הבאים אליו? מדוע?

15. מהי מעלת הנתינה?

אתגר הזוגיות - 18-20

16. א. עיין בתלמוד בבלי ברכות ה', א (עמ' 19) וענה: בא"י כאשר אדם נושא אשה אמרו לו "מצא" או "מוצא" הסבר מה משמעות השאלה?

ב. מדוע כתוב "אמרו לו" ולא כתוב "שאלו אותו"?

ג. כתוב בפסוק "מוצא אני מר ממות את האשה" - מה תפקידה של המלה "אני" בפסוק?

17. עיין ויקרא רבא פרשה ח, א (עמ' 19) וענה: כתוב בלשונך מה שאלה המטרונה את ר' יוסי ומה ענה לה?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

18.א. כיצד השיבה המטרונה לר' יוסי?

ב. מה עשתה בעקבות כך ומהי התוצאה?

19. המטרונה תופסת את קשר הנישואין כקשר טכני, כיצד המציאות מוכיחה אחרת?

20. מה כוונת הדברים "ה' מזווג זיווגים"? (התייחס למילה זיווג במובן הרחב של המלה)

21. מדוע קשה מלאכת הזיווג כקריעת ים סוף? על פי המהר"ל (עמו' 20)

22. במדרש נכתב הפסוק "אלוקים מושיב יחידים בייתה מוציא אסירים בכושרות" הסבר בשני אופנים.

"זכר ונקבה ברא אותם" - 20-21

ההבדלים בין איש לאשה

23. א. חווה דעתך, האם יש הבדל בין נשים לגברים?

ב. מהו ההבדל בין איש ואשה? כתוב לשיטת כל אחד מן הפרשנים: ספורנו, הנצי"ב והרב קוק.

ספורנו:

הנצי"ב:

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

הרב קוק

24. בפירושו של הרב קוק אנו מוצאים גישה פרשנית שונה. מה ההבדל בינו לבין הפרשנים הקודמים?

פרק שני- יצר ויצירה 31-54

חלק א "וייצר ה' אלקים את האדם" 31-33

1. הגדר את המלים "יצר" ו "יצירה".

2. הבא דוגמאות ליצרים הקיימים אצל האדם.

3. הבא שתי דוגמאות של יצרים.

הדגם כיצד היצר יכול להביא להרס או לדבר שלילי, ומצד שני לבנייה או לדבר חיובי. כתוב במה הדבר תלוי.

4. "וַיִּצֶר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָא מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נֶשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה" (בראשית ב, פסוקים ז-ח)
מאלו שני מרכיבים בנוי האדם?

5. ראינו כי בפסוק על בריאת האדם כתוב "וייצר" בניגוד לפסוקים העוסקים בבעלי חיים שבהם כתוב "ויצר". על סמך על
כתיבת המלה "וייצר" באופן זה כותב המדרש, שהאדם נברא משתי יצירות- הסבר.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

6. מהי יצירה אחת מן התחתונים ומהי יצירה אחת מן העליונים?

7. המדרש משווה את האדם לבהמה בארבעה דברים מהם?

8. המדרש משווה את האדם למלאכים בארבעה דברים, פרט.

9. מהו ההבדל בין ראיית האדם לראיית הבהמה?

10. האדם הוא ברייה ממוצעת בין המלאכים לבין בעלי החיים הסבר.

רמח"ל היחס בין החומר לרוח אצל האדם.

11. האדם בנוי משני הפכים מהם? מה מתרחש בין שני הפכים אלה? מה יהיה כאשר יגבר אחד מן ההפכים על חברו?

12. מדוע יש לומר שהאדם הוא טוב מטבעו?

13. עיין בתפילת " מודה אני" על איזה חלק אנו מודים בה? מדוע?

הרב אבינר: מהו היחס בין החומר לרוח?

14. מהו היחס בין החומר לרוח על פי הרב אבינר?

15. אדם ניחן בכוח הבחירה, מה הדבר מעיד?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

16. האם יש תקנה לאדם שנכשל וחטא? פרט _____

17. במה שונה בעל התשובה מן הצדיק? _____

18. עצם העובדה שיש נשמה אלוקית בקרבנו, כיצד הדבר משפיע על חיינו? _____

חלק ב יצרים ויצרניות 33-35

19. תזכורת: מהו יצר? מהי יצירה? מה הקשר בניהם?

20. בבריאת העולם לאחר כל מעשה נכתב "וירא אלוקים כי טוב". מדוע לאחר יצירת האדם נאמר "וירא ... כל אשר עשה והנה טוב מאוד" אומר המדרש "הנה טוב- זה יצר טוב. מאוד- זה יצר הרע. מהי השאלה שעולה מן הדרש שקראת?

21. מדוע לדעתך המלה "מאוד" נדרשת על יצר הרע? מה יש ביצר הרע שהוא טוב לאדם?

22. א. עיין בתלמוד הבבלי יומא סט, ב(עמ' 34) וענה: ישנו סיפור בתלמוד שהקב"ה נענה לעם וביטל את יצר העבודה זרה. שעת רצון הייתה ולכן ביקשו גם לבטל את יצר העריות, מה הייתה התוצאה? מה ניתן ללמוד מכך?

ב. מהו "יצרא דעבירה"?

23. א. מה מקשה המשנה על הפסוק: "ואהבת בכל לבבך"? וכיצד דרשו את הפסוק? _____

ב. כיצד ניתן להשתמש ביצר הרע לצורך עבודת ה'?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ג. ר' יהודה בן תימא אומר, שיש ללמוד מפעולתם של בעלי החיים הטמאים, כיצד לעבוד את ה' כראוי
"עז כנמר, גיבור כארי..." מדוע דווקא יש ללמוד מבעלי החיים הטמאים?

חלק ג. "ובחרת בחיים" - 35-38

ארבעה תחומים הקשורים להלכות צניעות ויש בהם התמודדות עם היצר.

מבט נקי, אסור קרבה, איסור יחוד, אסור שחייה וריקודים מעורבים.

מבט נקי:

1. "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" הסבר את הציווי שלפניך.

2. העיניים נבראו על מנת לראות ולהנות מיופי הבריאה. מדוע אנחנו כל כך מוזהרים לא להיגרר אחרי מראה העיניים?

3. הרב קוק כותב, שהיופי הוא טוב, מרחיב את הנפש ומפתח את השכל, ובכל זאת יש לדחות אותו בעיקר בימי הבחורות, מדוע? העזר בדברי הרב עמו' 35.

4. עיין בדברי רש"י לאיסור "ולא תתורו..." מדוע לדעתו האזהרה היא על העיניים והלב?(עמו' 36)

5. "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך" – כתוב בלשונך את מה שנאמר בפסוק?

עיין בדברי המדרש בעמ' 36 וכתוב מה אנשים טוענים לגבי הסתכלות במראות לא צנועים, כיצד נדחה את הדברים?

6. הרעיון שהובא במדרש מופיע בדברי הרמב"ם, כיצד מסביר הרמב"ם שאין להסתכל במראות לא צנועים?(עמו' 36)

7. מה מתרחש בגופו של האדם המביט במראות לא צנועים על פי הרב שיינפלד? עמ' 37.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

8. לטענת הרב שיינפלד הזמינות לראות מראות לא צנועים היא כל כך גדולה בדורנו ולכן הרב נותן הדרכה כיצד להימנע. פרט מה מציע הרב?

9. עיין בדברי ספר החינוך וכתוב מהי הבטחת היצר? מדוע אין לסמוך עליה? ומה הוא מציע לאנשים חלשים לעשות? עמ' 37

10. הבא דוגמאות למראות שיש להימנע מלהביט בהם? עמ' 36

11. הרב חיים הכהן כותב: "שורשה של התאוה הוא קטנות הדעת" - הסבר דבריו וכתוב מה מציע הרב לאדם כדי לעלות על הדרך נכונה?

12. התבוננות במראות לא צנועים גורמת לאדם להסתכל על האשה כאובייקט מיני וגורמת לבזבוז זמן - פרט והסבר דברים אלה.

13. נסח במשפט אחד למה נועדה מיניות האדם?

איסור קרבה 39-41

1. "וְאֵל אִשָּׁה בְּנֶדֶת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ". מה האיסורים המופיעים בפסוק שלפניך?

2. מהו איסור גילוי ערוה, ומהו איסור קרבה?

3. האם איסור קרבה הוא מן התורה, לדעת הרמב"ם? עיין בעמ' 37

4. מה דעת הרמב"ן לגבי מקורו של איסור קרבה?

5. כיצד מפרש הרב קוק את דעת הרמב"ן?

6. הלכה למעשה, האם יש הבדל אם האיסור מקורו מן התורה או מחכמים? נמק

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

7. כיצד נפסקה שאלה זו בשולחן ערוך? _____
8. זוג פנה לרב אלימלך בר שאול ורצה לברר את מהות איסור נגיעה, עיין בתשובת הרב בעמ' 39-40 וענה:

- א. מהי קרבת נפש? _____
- ב. מהי קרבת גוף? _____
- ג. מהי קרבת גוף ונפש? _____
- ד. כיצד מתאר הרב את המתרחש בין צעיר לצעירה שיכול להביא לידי נפילה?

ה. הסבר את הביטוי "אין אפוטרופוס לעריות".

- ו. הרב משתמש באמצעות משל כדי לתאר את המתרחש בין צעיר וצעירה הבא את המשל והסבר את הנמשל.

9. עיין בדברי הרב רימון שכתב על "נגיעה בין חייל לחיילת" עמ' 40 וענה:

- א. מה גורמת הנגיעה לפני הנישואין ולמה כדאי לשמור אותה לאחר הנישואים?

- ב. הרב כותב שיש לשמור על איסור נגיעה כמו ששומרים על יהלומים בצורה סגורה ומיוחדת- הסבר את דברי הרב ונמק מדוע יש להקפיד על איסור נגיעה.

- ג. עיין בדברי הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה חלק אבן העזר ב סימן יד. עמ' 41 וענה:
- הרב נשאל לגבי נגיעה שאין בה חיבה, כגון: אנשים הנוסעים ברכבת תחתית או באוטובוס ונדחפים זה בזה ויש חיכוך ונגיעה בין גברים לנשים.

- א. כיצד פסק? _____
- ב. אדם שהדבר מביא אותו להרהורי עבירה, כיצד ינהג מלכתחילה ובדיעבד?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

איסור יחוד. 41-43

ד. מהו איסור ייחוד? הדגם

ה. "אמרו חכמים גזל ועריות נפשו של האדם מתאוה להן ומחמדתן" – הסבר את דברי חכמים בהקשר למה שקורה במציאות, מה מציע הרמב"ם כדי להתמודד עם איסורי עריות? עיין בדבריו בעמ' 41

ו. ספר החינוך מדבר על מי חל איסור יחוד ועל מי לא? פרט ונסה לנמק מדוע האיסור לא חל על הדוגמאות שהביא.

ז. מתי יחוד איסור מן התורה על פי ספר החינוך, ומתי איסורו מחכמים?

ח. כיצד הרמב"ם פסק בענין זה?

ט. סיכום דברי הרב רימון איסורי יחוד בזיקה לימינו:

א. הגדרת ייחוד:

- ב. ייחוד של _____ אסור מ _____
- ייחוד של _____ אסור מ _____
- ייחוד של _____ אסור מ _____

ג. הסבר בקצרה כל אחד מההיתרים בהלכות ייחוד:

פתח פתוח:

בעלה בעיר:

שומר:

מכונית:

בן ובת שהולכים לטיול:

יחוד של זוג מאורס, מה הדין?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

שחייה מעורבת וריקודים מעורבים 44-45

48. א. כיצד פסק הרב קוק לגבי שחייה מעורבת? מה נימוקיו?

ב. מדוע הרב אינו מקבל את התשובה " כך התרגלנו" מדוע?

49. הרב קוק אומר שהריקוד הוא ביטוי לשמחה, אך אוסר ריקודים מעורבים, מדוע?

50. הבן איש חי אוסר ריקודים של נשים בפני גברים מדוע?

מניעת הטרדה על רקע מיני- 45-49

הטרדה מינית החוק וההלכה היהודית

1. מה החוק למניעת הטרדה מינית מסדיר

2. הטרדה מינית פוגעת בערכים חשובים כתוב ארבע ערכים והסבר אותם.

3. מהו היקף החוק?

4. אלו מעשים אסורים במסגרת החוק

5. איזה מעשים אסורים אף אם נעשו פעם אחת בלבד?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

6. מה לא ייחשב להטרדה מינית?

מקורות הלכתיים

7. ההלכה מוסיפה על החוק שגם אסור לבייש להביך או לגרום לאי נוחות הדגם

8. מדוע לפי ספר החינוך אסור לגרום בושה לאדם?

9. ר' יהודה החסיד מתייחס לאיסור לבייש בחומרה גדולה, איך הוא מסביר זאת?

10. מדוע לפי ההלכה יש להימנע מהטרדה מינית?

11. הרמב"ם מחמיר מאוד ומביא דוגמאות שנראות לנו קלות ואין בהם הטרדה. הדגם ומדוע הוא מחמיר כל כך?

12. ספר החינוך טוען כי לא הוזכרו הרבה דוגמאות למעשים שמטרתם לקרב, אם כן מה כל אדם צריך לעשות?

13. הריב"ש מביא דוגמא למקרה של הטרדה שהגיע לפניו. מהו המקרה? מה הייתה פסיקתו, ומה יכולים חכמים לעשות, כדי למנוע מעשים מעין אלה?

14. בחברה מעורבת אנו נדרשים לשיח נקי, מהו? הדגם

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

15. "כי תצא למלחמה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערוות דבר..". כיצד דרשו חכמים את הצירוף "ערוות דבר"?

16. מדוע לפי מהר"ל ניבול פה הוא דבר חמור?

17. כיצד יש להתנהל בחברה מעורבת? סכם על פי הרב אריאל.

על הגבורה והתשובה 50-54

30. התמודדות עם מראות אסורים היא קשה ומאתגרת. בכל דור יש רבים הנכשלים באיסורי עריות לכן הרמב"ם מציג מספר דרכים כדי להתמודד עם האתגר. מהם?

31. "אזור ישראל בגבורה" הרב קוק מסביר, כי הגבורה לא באה לידי ביטוי בכיבוש יעדים, הגבורה לדעתו באה לידי ביטוי בכיבוש היצר- הסבר דבריו.

32. א. הרב נחמן מברסלב בדבריו מסביר- כיצד היצר גורם לאדם לחטא? מהי פעולת היצר, כיצד הוא מחליש את דעת החוטא?

ג. מהי עיקר דרך התשובה לשיטתו, וכיצד זה מפיח תקווה בחוטא?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

הרב יצחק הוטנר - על התשובה והגבורה

31. קרא את דברי הרב יצחק הוטנר בעמ' 52-51 ענה :

א. הרב אומר שישנה רעה חולה בזה שמספרים לנו על שלמותם של גדולי ישראל, מה לא טוב בזה ?

ב. מהי הדרך הראויה לספר לנו על גדולי ישראל ולמה?

ד. מה פרוש להיות "שתול בבית ה'" לפי דמיונו של הנער שנכשל בעבירות היצר?

ה. כיצד מעודד הרב את הנער שנכשל בעבירות היצר?

ו. " כי שבע צדיק יפול וקם" הסבר את הפסוק ומה למדים ממנו?

הרב אלישע אבינר נשאל ע"י נער על הכישלונות שלו בעבירות היצר.

32. קרא את דברי הרב אבינר בעמ' 54-53 ענה :

א. מה נשאל הרב אבינר?

ב. "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" הסבר את הפסוק, איך יש להתייחס לנפילות ומה עלינו להמשיך לעשות?

ג. נער שמתבייש בנפילות בעבירות היצר, מה הדבר מעיד עליו?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ד. מהי הסתירה הפנימית שמתרחשת בלב הנופלים בעבירות ולמה היא גורמת?

ז. הרב אבינר מביא את דברי חז"ל שלעתיד לבוא יביא הקב"ה את היצר וישחט אותו לפני הרשעים ולפני הצדיקים ושניהם יבכו, מה הסיבה לבכי של כל קבוצה? העזר בפירוש רש"י

ח. הרב אבינר מדמה את הנפילות לטיפוס על הר גבוה, הסבר את המשל והנמשל שבדבריו.

ז. צטט מדברי העידוד של הרב את הנער.

פרק שלישי – מתי להנשא? עמודים 57-64

נישואין ובשלות נפשית.

1. אחד הדברים הנדרשים להגיע להחלטה להינשא היא בשלות נפשית- הסבר מהי בשלות נפשית על פי דעתך?

2. מי צריך לקבל את ההחלטה להינשא?

3. התלמוד אוסר על האיש לקדש אישה קודם שיראנה.

א. מה פרוש "עד שיראנה"? איזו ראייה נדרשת?

ב. מה הקשר בין מצוות "ואהבת לרעך" כמוך לעניין זה?

4. מדוע אסור לאדם לקדש את ביתו כאשר היא קטנה? חווה דעתך. בדבריך הסבר מהי "קטנה"?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

5. הרמב"ם פוסק "מותר להסתכל בפני הפנויה,,,," מתי מותר ומתי אסור ומדוע?

ענין בדברי הרב אבינר(עמו'58) וענה.

6. חז"ל קבעו, שנער שהוא בן 18 בוגר מספיק להקים משפחה, האם דבר זה מתאים לדורנו על פי הרב אבינר?
הבא נימוקיו.

7. מהו ההבדל בין ימי קדם להיום מבחינת אחריותם של הנערים בני 18?

נישואין ולימוד תורה.

8. אחד השיקולים העיקריים בבחירת מועד הנישואים הוא- היכולת של בני הזוג לבסס את עולמם הרוחני, השאלה, מה קודם לימוד תורה וביסוס העולם הרוחני או נישואין, חווה דעתך וכתוב כיצד נפסק בגמרא?

9. מהי פסיקת הרמב"ם לגבי מה קודם למה, תלמוד תורה או נישואים? הבחן בין מצבים שונים.

10. א. איזה אדם יכול לוותר על הנישואים ולעסוק כל ימיו בתורה? את מי הרמב"ם מביא כדוגמא?

ג. מהו הנימוק שמאפשר לאדם לדחות את נישואיו בגלל העיסוק בתורה לפי הרמב"ם?

11. האם אדם יכול לוותר על נישואין לגמרי, כדי לעסוק כל ימיו בתורה, מהו התנאי שמציב הרמב"ם במצב זה?

12. מהו הנימוק שמאפשר לבני הזוג להתחתן ורק אחר כך לבסס את עולמם הרוחני? (ענין עמ'60 למעלה)

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

נישואין ופרנסה:

14. עיין בספר דברים כ, ה-ז וכתוב מהו הסדר הראוי, מצב כלכלי יציב ואח"כ נישואים, או נישואים קודם ליציבות כלכלית? הוכח מן הכתוב.

15. עיין בדברי הבבלי מסכת סוטה מד, א (עמ' 60) כיצד למדה תורה דרך ארץ?

16. עיין בפסוקי התוכחה בספר דברים כח, טו, ל, במה שונה מקור זה ממה שלמדנו בדברים כ, ה-ז?

17. כיצד הרמב"ם מסביר את השינוי שעשתה התורה בדבריה? הסבר בדבריך מי הם "בעלי הדעה" ומי הם "הטפשיין"?

נישואין והרהורי עבירה.

18. אדם הדוחה את נישואיו והדבר יכול לגרום להרהורי עבירה, מה חמור יותר עשיית העבירה או הרהורי עבירה? הבע דעתך.

19. רבינו בחיי כותב: "הרהורי עבירה קשין מעבירה" - הסבר דבריו ונמק.

19. א. עיין בתלמוד הבבלי קידושין כט עמ' ב (עמ' 62) כתוב בלשונך את השיחה בין שני האמוראים

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ב. מדוע נוזף רב הונא ברב המנונא ?

ג. רב הונא סובר שכל אדם שלא מתחתן עד גיל עשרים כל חייו בעבירה, הסבר את דברי הגמרא, הרי אדם זה לא חטא כלל?

22. הגמרא אומרת, כי הקב"ה מצפה לנישואי האדם עד גיל עשרים ואם לא נישא אומר "תיפח עצמותיו של זה" הסבר את משמעותה של הקללה "תיפח עצמותיו"

23. א. הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פוסק מצוה שאדם ישיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן, הסבר את דברי הרמב"ם ונמק.

ב. הסבר את הפסוק "ופקדת נוד ולא תחטא" ואת הקשרו לענייננו

24. א. לרב לבנון הופנתה שאלה של בחורה השוקלת להינשא בגיל שבע עשרה וחצי כדי לא להיכשל בעבירה, מה העיקרון שמדגיש הרב לבנון בדבריו לגבי נישואין בגיל צעיר ע"מ לפתור את בעיית ההתמודדות עם היצר? (עמו' 63)

ב. מה הקשר בין מצוות "ואהבת לרעך" כמוך לעניין זה?

ג. הרב לבנון משתמש במשל העצים כתוב את המשל והסבר כיצד המשל מסביר, מדוע לא כדאי להינשא בגיל צעיר?

פרק רביעי קידושין ונישואין 67-80

נושא א' שידוכין. עמ' 67-69

1. הקמת בית בישראל בנויה משלושה שלבים, מהם?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

2. הסבר את המונח שידוכין בשפת העם? מה הם שידוכין בלשון ההלכה?

3. כתוב בגמרא שרב היה מנגיד (מלקה) את מי שקידש ללא שידוכין, מדוע?

4. א. מה הם שני המצבים הנוספים, שבהם היה רב מנגיד, ומדוע?

ב. הרמב"ם נותן טעם למעשיו של רב, מהו? הבא נימוק נוסף.

ג. כיום בחור ובחורה שהודיעו ברבים על רצונם להינשא נקראים "זוג מאורס", האם מעמדו האישי של הזוג משתנה? נמק.

5. מהו "שטר תנאים"? מה נכתב בשטר זה? אצל מי נהוג לערוך שטר תנאים?

נושא ב' קידושין(אירוסין או ליקוחין) עמ' 70-76

6. כיצד היה הליך הנישואין לפני מתן תורה? עמ' 70

7. מה תיקנו חכמים? פרט בקצרה. עמ' 70

8. מהו מעמד האירוסין בהלכה, כיצד נקרא בלשון חז"ל?

9. התורה מכנה שלב זה בשם "אירוסין" ואת הבחור והבחורה "ארוס" ו"ארוסה", הסבר משמעות השמות. תן שני הסברים. עמ' 71

10. האשה נקנית באחת משלוש דרכים. הסבר מה פירוש "נקנית"? עמ' 72-73

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

11. מהן שלוש הדרכים בהן "נקנית" האשה? מהיכן נלמדו? עמ' 70

12. במעמד האירוסין יש צורך בקיומם של שלושה דברים מן התורה והם :
מעשה הקידושין, עדי קידושין ואמירה.

א. מהו מעשה הקידושין? במה נוהגים לעשותו? (התייחס למחלוקת הלל ושמאי) עמ' 72

ב. **"וקונה עצמה בגט ובמיתת הבעל"** הסבר דברי המשנה. עמ' 72

ג. מדוע מקדשים בטבעת עגולה? עמ' 74

ד. מהי האמירה שעל הארוס לומר? הסבר משמעותה של האמירה. עמ' 74

ה. מדוע יש צורך בעדים? מי לא יכול לשמש כעד? מדוע יש צורך לייחד עדים? עמ' 74-75

13. מה מעמדה ההלכתי של האשה שהתקדשה? מה ההלכות הנובעות ממעמד זה עמ' 71

14. מה עונשו של הארוס הבא עליה? מה עונשו של זר הבא עליה. עמ' 71

15. חכמים תיקנו שלושה דברים נוספים בטקס האירוסין (קידושין)

ברכת האירוסין, מנין ורב.

א. מה כוללת הברכה? פרט שלושה עניינים. עמ' 71

ב. מתי נאמרת הברכה? מי מברך? עמ' 71—72

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

ג. מדוע יש צורך במניין, אנשים וברב? עמ' 71-72

16. מדוע תיקנו שהרב יברך את ברכת האירוסין? עמ' 72

17. מדוע היום עושים את שני הטקסים יחד, אירוסין ונישואין? עמ' 70

נושא ג: שלב הנישואים - חופה עמ' 76-80

2. כתובה:

א. מיד לאחר האירוסים קוראים את הכתובה? מדוע? עמ' 75

ב. מהי כתובה? עמ' 75

ג. מה עושים עם הכתובה לאחר קריאתה? מדוע? עיין בדברי הרב אדלר עמ' 76

כניסה לחופה

2. א. המושג חופה התפרש ע"י חכמים בארבעה אופנים, מהם הפירושים השונים? כיצד נוהגים היום? עמ' 76-77

ב. כיצד מפרשים ייחוד על פי הספרדים ועל פי האשכנזים? עמ' 77

ברכות הנישואים

3. א. מתחת לחופה מברכים ברכה אחת על היין ושש ברכות שבת. פרט בקצרה את הנושא בכל אחת מן הברכות.

5. מה עושים, כדי לזכור את חורבן ירושלים? התייחס למנהגים שונים

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

חדר יחוד.

6. מדוע נכנסים החתן והכלה לחדר יחוד עם גמר סדר החופה לפי עדות אשכנז? כיצד נוהגים בקהילות ספרד ומדוע? עמ' 78-79

7. הצג את הדעות השונות לגבי כיסוי ראש לאחר החופה? עמ' 78

7. א. כיצד באה לידי ביטוי שמחת החתונה?

- ב. שמחת חתן וכלה דוחה מצוות חשובות, מהן? עמ' 79.

שבע ברכות

8. מהם "שבע ברכות" מתי נוהגים לעשות אותם, ועל מה יש להקפיד ומדוע? עמ' 79

9. "פנים חדשות" – הסבר את הביטוי.

10. כמה ימים צריך לשמח חתן עם כלתו? הבא מצבים שונים. עמ' 79

סכום סדר החופה.

11. סכם בקצרה את סדר החופה כיום.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

נישואים אזרחיים, קידושי שחוק.

1. הסבר את המונח קידושי שחוק.

2. הסבר את המושג נישואים אזרחיים?

3. אלו מרכיבים בסיסים שחייבים להתקיים ביהדות שלא תמיד מתקיימים בנישואים אזרחיים?

4. כיצד נוהגים היום לקיים נישואים ברוב מדינות העולם?

5. האם במדינת ישראל נוהגים לקיים נישואים כמו ברוב מדינות העולם? פרטי.

6. אדם שנישא בנישואים אזרחיים על מה עובר?

7. מדוע במדינת ישראל ישנם רק נישואים על פי ההלכה? מתי הדבר נקבע ומדוע?

8. מתי לראשונה התעוררה בעיית הנישואים האזרחיים אצל היהודים ומדוע?

9. חכמים נחלקו בעניין תוקפם של נישואים אלו, מהי הדעה המקלה? הצג את הנימוקים.

10. מהי הדעה המחמירה? הצג את הנימוקים

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

11. מה מעמדם של בני הזוג לפי הדעה המחמירה?

12. מהו מעמדם של בני הזוג לפי הדעה המקלה?

13. מהי ההלכה למעשה בבתי הדין?

14. הסבר את הכלל "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" על מי נאמר?

15. במצב שיש חשש שיגרם נזק לאשה אם תקבל גט, מה עושים?

16. מה הם קידושי שחוק וכיצד תנהג נערה הנקלעת למצב זה? מדוע?

25

פרק ה מחויבויות שבין איש לאשתו סעיפים ג-ה עמ' 91-95

ג. הכתובה – מבנה ומטרה

1. מהי כתובה? מה נכלל בכתובה?

2. מה מטרת כתיבתה?

3. ר' מאיר אוסר על האדם לשהות עם אשתו אפילו זמן קצר ללא כתובה? מדוע?

4. מה נותן השטר לאשה על פי ר' יהושע קרליץ?

5. במשך הדורות השתכללה תקנת כתובה, איך הדבר בא לידי ביטוי הלכה למעשה? מה תיקן ר' שמעון בן שטח?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

6. מה הוסיפו הגאונים לשכלול הכתובה?

ד. הזכות הממונית של האישה לאחר גירושין או פטירת האיש

7. מהי הזכות הממונית של האישה בפירוק הנישואים?

8. מהו "עיקר כתובה"? כמה כותבים לאשה שאלו נישואיה הראשונים ומדוע?

9. מהו הסכום שנכתב לאשה שאלה נישואיה השניים ומדוע?

10. מהי תוספת כתובה, ומדוע תוקנה? האם היא מחייבת בכל מקום?

11. מהו המנהג היום? מה אשה מקבלת במקרה של גירושין?

12. מניין משלמים את סכומי הכתובה לאשה שבעלה מת?

13. מהו החוק במדינת ישראל לגבי חלוקת הרכוש בין בני הזוג במקרה והנישואים מתפרקים?

ה. נוסח הכתובה

14. כמה חלקים בכתובה?

15. אלו פרטים מובאים בפתיחה?

16. מהם ההתחייבויות הכתובות בחלק השני של הכתובה?

17. האיש משעבד את נכסיו, מהם הנכסים שמשעבד הבעל לפירעון הכתובה?

18. החלק האחרון מסיים בקניין ושבועה- הסבר

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

19. מדוע חותמים העדים בתחתית הכתובה? ומדוע חותם החתן?

פרק ו אהבה וכבוד 104-99; 114-110

א. אהבה וכבוד:

1. האהבה היא רגש של חיים והיא הבסיס לקשר הזוגי, במה שונה אהבת הכלולות לעומת האהבה שמתקיימת לאורך השנים בחיי האיש ואשתו?

2. חז"ל נותנים הנחייה, כיצד להגיע לאהבת הרע, מהי ההנחיה? עיין מסכת כלה עמ' 100

3. "האוהב את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו..." (יבמות דף ד) מדוע לדעתכם יש לכבד את האשה יותר ממה שהוא מכבד את עצמו?

4. "שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך" מסכת קידושין דף לא. על איזו סיטואציה מדבר התלמוד?

5. המלה "כבוד" מתקשרת לכבוד מלכים וכן היא ההיפך מקלות ראש, הסבר לפי דברים אלה, כיצד הדבר בא לידי ביטוי במערכת היחסים שבין איש לאשתו?

6. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד א

...אמר רבי חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר: "ולאברהם הטיב בעבורה" (בראשית יב, טז)
מהו שכרו של הזהיר בכבוד אשתו וכיצד למד זאת ר' חלבו? פרט והסבר.

7. הכבוד בין בני הזוג חייב להיות הדדי בכ"ז במדרש רבא עמ' 97 למעלה מתייחס הדרשן דווקא לצד אחד בזוגיות, כתוב מהם הדברים.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

8. "איש ואישה זכו – שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתן" סוטה דף יז

כיצד מסביר רש"י את הגמרא על ידי מדרש אותיות?

הסבר – מה הכוונה בביטוי "זכו" ומהי השכינה שביניהם?

ב. שלום בית

9. "שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, ואין דעתן דומות זו לזו" תוספתא ברכות ו.

התוספתא מדגישה שבני האדם אינם דומים זה לזה בשני דברים – מהם, הסבר והדגם.

10. א. "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב', ח')

חכמים למדו במדרש מן הצירוף "עזר כנגדו" דבר והיפוכו – הסבר. (עיין בעמ' 101 בבראשית רבא

ב. המהר"ל מתייחס למדרש הנ"ל ומסביר שלמרות שהזכר והנקבה הם שני הפכים בכל זאת יכולים הם להתאחד, כיצד?

11. מה קורה כאשר אין שלום בית בין האיש לאישה?

12. מהי תשובת רב זירא לתלמידיו למה זכה לאריכות ימים? בבלי מגילה עמ' 102

13. א. רב מזהיר מפני אונאת האישה? מהי אונאת האישה – הדגם. (העזר בפירוש רש"י)

ב. ומדוע רב מזהיר מפני אונאתה? בבא מציעא דף נט. עמ' 102

14. הדלקת נר שבת יש לה חשיבות בהשכנת שלום בית מדוע?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

15. רבא שואל איזו מצווה קודמת קניית נרות לשבת או קניית נרות חנוכה? מהי תשובתו ומה הנימוק לדבריו שבת דף כג עמ' 113..

16. הרמב"ם פוסק כדברי רבא בגמרא, אך מבסס את הטעם להלכה זו מדברי התורה, כיצד מבסס זאת? העזר בדברי הרמב"ם הלכות מגילה וחנוכה בעמ' 103

17. המשנה במסכת שבת מורה לאדם להזכיר לבני ביתו לעשות שלושה דברים קודם החשכה, מהם? איך יש לאומרם ומדוע? עמ' 103

18. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו", מדוע לא נכתב "לומר לבני ביתו"? עיין בדברי הרב ישראל ליפשיץ עמ' 103

19. "נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו.... אשר לקח" (דברים כד, ה')

א. מהי ההלכה שלומד הרמב"ם מפס' זה?

ב. מה ההדרכה הטמונה בה לראשית חיי הנישואין?

ג. מה הקושי שמעלה הרב משה צבי נריה על הפסוק וכיצד מיישב את הקושי?

ג. מנהגי הבית

20. מנהגי הבית כאשר בני הזוג מעדות שונות.

א. בני זוג מעדות שונות, מתי ינהגו כמנהג הבעל ומתי ינהגו כמנהג האשה על פי הרב דוד חיים הלוי?

ב. כיצד פסק הרב עובדיה בעניין זה? מדוע?

ג. מה מנחה את שני הפוסקים בפסיקתם?

ד. "כמים הפנים לפנים" תקשורת בין בני זוג

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

אחד הכלים החשובים בבניין בית הוא טיב התקשורת בין בני הזוג- שיתוף בקשיים, ברגשות, במצבי שמחה הקשבה. כל אלה בונים חיבור עמוק. הידיעה שבן הזוג מקשיב ומבין מחלצת את האדם מבדידותו ומאפשרת בניין הבית בשותפות.

1ד חשיבותה של תקשורת

20. בתלמוד הירושלמי מסכת בבא מציעא נט, א וענה, מובאים דברי רב פפא

"אם אשתך נמוכה התכופך ולחש לה", כיצד מפרש רש"י את אמירתו של רב פפא, האם אמירה זו מתפרשת כפשוטה? נמק.

21. עיין בדברי הרב בלייכר עמ' 107-108 וענה

א. מה המשמעות שיש לשיחה בין בני זוג?

ב. איזו הקשבה היא אמיתית ואיזו הקשבה פסולה?

ג. הרב בלייכר כותב "שאם מקבלים את בן הזוג כמות שהוא... בכך בונים ומפתחים את תכונת האחדות העמוקה

שביניהם לעומת אם רוצים להשיג מטרה כלשהיא – זהו כשלון "

הסבר והדגם על פי דבריו.

2ד קשיים בתקשורת

21. א. קשיים בתקשורת יכולים לנבוע מסיבות שונות, הבא דוגמאות.

ב. קרא את הספור, העוסק בבני הזוג, שבמסכת נדרים עמ' 108 ותמצת בלשונך.

ג. מה גרם לקושי בתקשורת בין בני הזוג? הדגם.

ד. כיצד אפשר היה למנוע זאת?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ד3 השכנת שלום בית

א. "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן... והבאת שלום בין איש לאשתו" מה למד הרב ליפשיץ מנוסח המשנה "הבאת שלום" ולא נכתב "עשיית שלום"?

ב. מי יכול לסייע בני זוג בפתרונות, כאשר יש קצר בתקשורת בין בני זוג?

ה. אלימות בין בני זוג עמ' 110-114

1. אהבה וכבוד ולא "אימה יתירה"

20. אלימות פיזית, אלימות מילולית או אלימות נפשית אסורה בין בני אדם וחכמים גינוה בתוקף. איך התייחסו חכמים למגביה יד על חברו? עיין בסנהדרין דף נח עמ' 110.

21. כיצד למד המהר"ם בקל וחומר על איסור הכאת האישה? וכיצד נהג לדון אנשים שהכו את נשותיהם? עמ' 110.

22. איך הוכיחו בתלמוד ששלום בין איש לאשתו גדול מכבוד ה' ? בבלי חולין. עמ' 110.

23. א. איך התייחסו חכמים לאדם, שבינו מנוהל תחת משטר של פחד? עיין בדברי התלמיד גיטין דף ו. עמ' 11.

ב. כיצד פסק הרמב"ם בעניין הטלת מורא על אשתו?

ג. ציין מעשים נוספים, שעל האדם לעשות או להימנע מהם, שבהם ניכר שהוא מכבד את אשתו.

2. זיהוי תכונות אלימות בשלבי היכרות מוקדמים והתמודדות עמן.

24. הביאי דוגמאות לתכונות אלימות, שיכולות לשמש כ"נורות אדומות", שהקשר הוא בעייתי ויש לבדוק אותו שוב?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

25. מדוע יש לחשב מסלול מחדש במקרים כאלה?

3. האיסור לנהוג באלימות פיזית, נפשית, מילולית, מינית וכלכלית

26. א. הרב יוסף קארו(עמ' 112) פוסק שיש להחמיר במכה אשתו יותר מאשר במכה חברו? מדוע

ב. מהו העונש שיש לתת לאדם שנוהג באלימות כלפי אשתו?

ג. אדם שמכה אשתו ורוצה לגרשה, מה הדין?

ד. במידה ועשו שלום בית וחזר לסורו, מה הדין במצב זה?

27. א. הרב שמעון צמח דוראן נשאל לגבי אדם שנהג לצער את אשתו ולרביב אתה, עד שמאסה בחייה, כיצד פסק?

ב. "לפי שאין אדם דר בכפיפה", "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות" הסבר את הציטוטים שלפניך ולאיזה צורך הובאו בתשובת הרב שמעון צמח דוראן?

ג. האם כולם פסקו כמותו? הוכח מן הכתוב עמ' 113 למעלה.

28. הרב אליעזר פאפו פונה למנהיגי העיר לנהוג ביד קשה כלפי גברים אלימים, מה יחסו כלפי הגברים האלימים וכיצד יש לנהוג איתם? עמ' 113 .

29. מהו ההבדל בין סוגי האלימות שלפניך : תן הסבר או דוגמא :
אלימות פיזית, אלימות מילולית, אלימות נפשית, אלימות כלכלית, אלימות מינית.

30. הרמב"ם נותן בפסיקתו הכוונה והדרכה לגבי היחס שצריך להיות בין האיש לאשתו **ביחסי האישות** שביניהם. על מה יקפיד וממה ימנע?

31. מנין למדו חכמים שיש להימנע מאלימות כלכלית כלפי האשה?

32. מדוע ההתמקדות בספרי הפסיקה היא **בבעל הנוהג באלימות** כלפי אשתו, ולא באשה הנוהגת באלימות כלפי בעלה?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

33. האם כל ההלכות לגבי אלימות חלות גם על האישה כלפי בעלה? הסבר דבריך.

פרק ז' - מצוות עונה. עמ' 117-121

א. מצוות עונה - חיי אישות בין בני זוג

1. א. מהי מצוות "עונה"? מי מחויב בה?

ב. הסביר את משמעות המילה עונה?

ג. באיזה הקשר מופיעה מצוות עונה בתורה?

ד. עיין בדברי ר' ישמעאל במכילתא, כיצד למד, שאף בת ישראל זכאית לשאר(מזונות), כסות(בגדים)ועונה?

2. א. קרא את דברי הרב סולוביצקי בעמ' 119 וענה: מה ההבדל בתפיסה המינית בין הנצרות ליהדות?

ב. כיצד מתייחס הרב לחיי אישות?

ג. כיצד אדם עובד את בוראו על פי הרב?

ב. החיבור הגופני

3. במפגש המיוחד של האיש עם אשתו לאחר שהתעורר מהתרדמה שנפלה עליו כתוב "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו

ודבק באשתו והיו לבשר אחד"

א. כיצד מפרש זאת רש"י "ודבק באשתו והיו לבשר אחד"?

ב. כיצד דוחה הרמב"ן את פירושו של רש"י?

ג. כיצד מפרש הרמב"ן את "והיו לבשר אחד"?

4. המהר"ל מסביר את המיוחדות בחיבור שבין האיש לאישה, לעומת החיבור בין בעלי חיים, עיין בדבריו וכתוב את

ההבדלים. כתוב שני הבדלים

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג 2022/3 נחושתן מרים

ג. חיבור מתוך רצון משותף ובשמחה

5. "אמר רבא: חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצווה" כיצד פרש רש"י "דבר מצווה" ?

6. הרמב"ם מצביע על מצבים שבהם שיש להימנע מיחסי אישות, הבא שני מצבים והסבר מדוע יש להימנע.

פרק ח- דיני טומאה וטהרה 125-139

הקדמה.

1. כתוב מה אומרים לך המושגים "טומאה וטהרה"?

2. מהם שלוש המצוות המיוחדות לנשים? הסבר כל אחת בקצרה

3. הבן איש חי מסביר, מדוע מצוות אלה צריכות להיות חביבות ויקרות, כיצד הדבר בא לידי ביטוי הלכה למעשה? עמ' 125-126

4. לפי דבריו של הבן איש חי אחת משלוש המצוות שייכת דווקא לאשה ובעיקר לאשה מהי המצווה? מדוע?

א. טומאת הנידה והזבה:

5. קרא את המבוא הביולוגי וכתוב: מה מאפיין את התהליך הביולוגי שעוברת אישה מידי חודש בחודשו?

6. התורה משתמש בביטוי "עת נדתה" - הסבר.

7. מהן שתי הטומאות הקשורות להפרשות מן הגוף אצל נשים? הסבר מהו ההבדל ביניהן? עמ' 127

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

8. מאיזה רגע אשה נאסרת לבעלה?

9. מהו ההבדל בדיני טומאה וטהרה בין האשה שיש לה טומאת נידה או טומאת זבה?

10. מתי הושווה דיני נידה לדיני זבה?

11. מהי חומרת רבי זירא? עמ' 128

12. מה פרוש חומרת ר' זירא היא הלכה פסוקה?

13. למה אסור לזווג מחומרת ר' זירא על פי הרמב"ן? עמ' 128

14. הרב מרדכי אליהו הסביר את הטעם של החמרה זו שהפכה להלכה פסוקה, מהו הטעם לפי הסברו? עמ' 128

ב. הליכות בני הזוג בימים שהם אסורים זה לזה

15. "ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערוותה" ויקרא יו, יט. מה למדים מפסוק זה לגבי האיסורים החלים על בני הזוג בימי טומאתה של האשה?

16. במסכת אבות דרבי נתן כתוב " שהתורה עשתה לדבריה סייג. הסבר את הדברים והדגם. עמ' 129.

17. "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים" המדרש מקשה ואומר מדוע כתוב ימים רבים, הרי בסף הכל ימי הנידה הם שבעה ימים בלבד, מהי התשובה לכך? עמ' 129.

18. מדוע נקבע שברית מילה עושים ביום השמיני לפי דבריו של רשב"י במסכת נידה? עמ' 130

19. מה עשויה להיות השפעת ההרחקה של האיש מאשתו על מערכת היחסים בין הזוג על פי ר' מאיר במסכת נידה? עמ' 130

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

20. מהן שתי מערכות הקשרים המרכזיות הקיימות בין בני זוג כפי שהן משתקפות בביטוי 'אחותי- רעייתי' על פי דבריו של הרב כהנא. עמ' 130

21. עיין בדברי הרב מרדכי אליהו וענה.

א. מאלו דברים יש להרחיק קשר בין בני הזוג וממה אין צורך להרחיק?

ב. מדוע אין להחמיר יותר מדי?

ג. בגמרא נאמר: "זקנים הראשונים אומרים שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדים צבעוניים" הסבר בלשונך ומדוע ציוו כך זקנים?

ד. ר' עקיבא לא הסכים לדברי הזקנים, מדוע? ומה קבע?

ג. סוגה בשושנים מהותם של ימי ההרחקה

22. הגמרא והמדרש מדמים את הדרך שבה מתייחסים בעם ישראל להלכות טהרת המשפחה לגדר של שושנים. הסבר דימוי זה. עיין בעמ' 131 בהקדמה.

23. "בטנך ערימת חיטים סוגה כשושנים". מהו הדימוי שבו משתמש המדרש כדי לתאר את האשה? מדוע דווקא בדימוי זה?

24. מהי "סוגה של שושנים"?

25. איזה ערך מעביר, המדרש בשיר השירים וכן רש"י, לגבי כח ההתמודדות עם התאוה הטבועה ביסוד האדם? עמ' 131-132

26. עיין בדברי הרב סולובייצ'יק וכתוב על פי דבריו מה מונע מהיהודי לרמוס את גדר השושנים? עמ' 132

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ד. הפסק טהרה ושבעה נקיים

27. בתהליך הטהרות האשה מנידה ישנם שלושה שלבים. נקוט בשמם והבר בקצרה מה נדרש לעשות בכל שלב.

ה. טבילה במקווה:

28. אחד משלבי הטהרה היא טבילה. היכן נעשית? _____

29. מהי חציצה בטבילה? _____

30. מהו זמן הטבילה? האם זו מצווה? הוכח. _____

31. הרב אלישיב קנוהל כותב שיש שתי דרישות לגבי כל טבילה מהם? איזה דרישה היא מוחלטת? עמ' 135.

ו. משמעות הטבילה

32. מהן שתי המשמעויות שיש לטבילה על פי ספר החינוך? עמ' 136.

33. עיין בדברי הרב קוק וענה.

א. מהו היסוד לאיסור נידה? התייחס לשני ערכים חשובים בדבריו. עמ' 136

ב. מה אין לייחס לדעתו לטבילה במקווה? _____

ג. כיצד ימי ההרחקה והשמירה על טהרת המשפחה משפיעות על הדור שיוולד?

34. הרב ישראל הופשטיין מסביר כי הכניסה למקווה היא כעובר בבטן אימו- מה משמעות הדבר? עמ' 137

35. עיין בהסברים נוספים למשמעות הטבילה והבא עוד שני הסברים.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

36. קרבת ה' בטבילה. עיין בדברי הנביא ירמיה ובמסכת יומא- כיצד ע"י הטבילה נוצרת קרבת ה'. העזר בפרוש המהר"ל מפראג. עמ' 138

10 מה משמעותה של הטבילה?- החינוך, המגיד מקוזניץ, הרב בורנשטיין, תלמוד בבלי(עמ' 133 למטה).

12. מהו המושג שאלת רב? מדוע חשובה התייעצות עם רב בשאלות הלכתיות?

פרק ט כיסוי ראש - 143-147

א. דת משה ודת יהודית

1. המשנה במסכת כתובות מונה נשים, שניתן לגרשן ומפסידות כתובתן. העוברת על דת משה ועל דת יהודית? עמ' 143

א. מהי דת משה? הדגם.

ב. מהי דת יהודית? הדגם.

ג. מן המשנה למדים שחובת כיסוי ראש לאשה יש בה שתי רמות. חיוב, מן התורה ומדרבנן, הסבר.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ד. הסבר את הביטוי "קלתה"

2. מן התלמוד הבבלי למדים שמצוות כיסוי ראש יש בה חיוב מן התורה וחוב מדרבנן הסבירי. עמ' 144

3. מאיזה פסוק למדו שיש חיוב לכסות את הראש?

4. כיצד רש"י מסביר "ופרע את ראש האשה"? כיצד פרשו זאת במדרש?

5. כמה יש לכסות מדין תורה? כמה יש לכסות מדרבנן?

6. כיצד פסק הרב ישראל הכהן מראדין (משנה ברורה) לגבי חובת כיסוי ראש לנשים? עמ' 144

7. כיצד פסק הרב עובדיה לגבי חובת כיסוי ראש? עמ' 144

אופן הכיסוי:

8. האם יש לכסות באופן מוחלט את כל השערות או שניתן לגלות חלק? הבא הדעות השונות. עמ' 145
חת"ם סופר, והרב פיינשטיין.

9. סכמי היכן חלה חובת הכיסוי? הבחינו בין רשות היחיד לרשות הרבים, וכתבי בפני מי עליה לכסות?
על פי הגמרא ולפי הרב פיינשטיין והרב עובדיה יוסף. העזרי גם בדבריו של הרב מלמד. עמ' 146-147

10. מי הייתה קמחית? במה זכתה? מה למדים ממנה? עמ' 146

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

פרק יא חובות ביחסי הורים וילדים עמ' 163-179

א. כיבוד ומורא הורים

1. היכן מופיעה מצוות כבוד הורים והיכן מופיעה מצוות יראת הורים?

2. משמעותם של הצווים "כבוד" ו"יראה"

עיינ בשלחן ערוך יורה דעה סימן ר"מ וענה:

א. הגדר מהו כבוד? הדגם.

ב. הגדר מהו מורא? הדגם.

ג. האם מותר לאדם לקרוא לאחרים בשם, כאשר שם אביו כשם? הבחן בין שני מצבים.

ד. ההלכה אומרת שאדם חייב לעמוד פני אביו, מה יהיה הדין אם האב הוא תלמיד בנו?

ה. כיצד יש להעיר לאבא שעובר על הלכות התורה ומדוע?

ו. אבא שאומר לבנו לחלל שבת, מה על הבן לעשות? נמק

3. מהם הנימוקים, על פי ספר החינוך, למצוות כיבוד ויראת הורים?

4. רבנו בחיי מסביר, שבעשרת המצוות נצטוונו הן על כבוד הקב"ה והן על כבוד ההורים. הכתוב לא פירט כיצד יש לכבד את הורים, לעומת הפירוט שמופיע בדברות הראשונות כיצד יש לכבד את הקב"ה. מה למד מכך רבינו בחיי?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

5. רבינו בחיי מבחין בין החיוב, שאותו התורה מחייבת לגבי כיבוד ההורים, לעומת החובות שחכמים כתבו. הבא דוגמאות לכל חיוב.

6. מהו הבסיס להשוואת כבוד ההורים לכבוד האל על פי רבינו בחיי?

ב. חובות הורים לילדיהם

5.א. התוספתא במסכת קידושין מתארת את חובות ההורים כלפי ילדיהם "איזו היא מצוות אב על בן" כתוב, מהם חמשת החובות והסבר בקצרה.

ב. "יש אומרים, אף להשיטו בנהר" – הסבר מה משמעותה של חובה זו של ההורה כלפי בנו.

ג. "ר' יהודה אומר: כל שאין מלמד את בנו אומנות, כאילו למדו לסטות" הסבר את דברי ר' יהודה.

ד. מדוע למדו לסטות, הרי בסך הכל לא למדו מקצוע?

ה. התלמוד הבבלי במסכת יבמות סב, א מוסיף על דבר התורה, באיזו דרך יחנך האדם את ילדיו מהי הדרך? ומדוע יש להשיאן סמוך לפרקם?

ב1 לימוד תורה:

6. עיין בספרי עמ' 167 כיצד הסביר רש"י את הפסוק הבא "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם"?

7. קרא את דברי הרמב"ם הלכות תלמוד תורה בעמ' 166

א. את מי חייב האב ללמד תורה? בסס דבריו.

ב. ממתי חייב האב להתחיל ללמד את בנו תורה? ומהי חובתו הנוספת של האב?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ג. בתלמוד הבבלי בבא בתרא כא, א מתוארת השתלשלות הקמתם של בתי הספר בישראל.
כתוב מה היה בכל שלב, מה הקושי שנוצר וכיצד פתרו אותו

השלב	על מי הוטלה חובת הלימוד?	מה הקושי?	הפתרון
בתחילה			
הושיבו מלמדי תינוקות בירושלים			
הושיבו מלמדי תינוקות בכל פלך ופלך - גיל לימוד 16-17			
תקנת ר' יהושע בן גמלא			

ד. על מי מוטלת החובה כיום להקים ולהפעיל מסגרות לימודיות- חינוכיות? התייחס לדברי החינוך.

8. קרא את דברי הרב ח.ד. הלוי בעמ' 168 וענה:

א. מי חייב לשכור מלמד לילד? בידי איזה מורים יש למסור את הילדים?

ב. למרות שהאב שוכר מורה לילדיו, ממה אינו פטור בעניין החינוך? מדוע?

10. מהי חובת האם בחינוך הילדים. עיין בעמ' 169 (שמות רבא, מסכת אבות, תלמוד ירושלמי)

א. כיצד הוכיח המדרש שנשים חייבות להיות שותפות בחינוך הילדים? מדוע הוקדמו בפסוק?

ב. על ר' יהושע נאמר "אשרי יולדתו" מדוע?

ב 2 לימוד מקצוע

11. קרא את התלמוד הבבלי בקידושין דף כט, א ודף ל, ב (עמ' 170)

מדוע אמרו שאדם שלא מלמד את בנו אומנות כאילו למדו לסטות?

13. א. הרב אלימלך בר שאול (עיין עמ' 170) סובר שבלימוד אומנות הכוונה "ללמדו אומנות או עיסקא לפי מה שהוא מוכשר ולפי מה שבאותו הזמן ובמקום ההוא..." הסבר דבריו ונמק.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ב. מתי החיוב ללמדו אומנות מסתיים? הסבר ונמק.

ג. דאגה ממונית – מזונות לילדים:

15. ההורים חייבים לדאוג לפרנסת הילד, מה כלול בכך? פרט

17. כתוצאה ממלחמות וחורבן הבית, מה קרה? מה קבעו חכמים בעקבות מצוקה כלכלית זו?

18. עיין בתלמוד הירושלמי מסכת כתובות סה, ב (עמ' 171) מה דרש עולא?

19. כאשר הסנהדרין ישבה באושא העלו חכמים את הגיל שבו מוטלת חובת המזונות של הילדים על האב. מהי התקנה? כיצד אכפו אותה?

20. הרבנות הראשית לישראל בשנת תש"ד הרחיבה את החיוב של ההורים במזונות ילדיהם. פרט מהי ההרחבה? מה הנימוקים שצורפו לתקנה? אב שלא מילא אחר התקנה, כיצד מענישים אותו? (עמ' 171).

20. הרב הראשי לישראל הרב ב"צ חי עוזיאל ביאר את טיב התקנה. הוא התייחס במיוחד בזמן בו תוקנה התקנה. מה מיוחד בזמנו, שכתוצאה ממנו הורחב חיוב האב במזונות ילדיו עד לגיל 15 שנים?

22. מה קבעה הרבנות בשנת תשמ"ו, מדוע?

ד. חינוך למצוות ולמידות טובות:

חינוך למצוות.

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

23. החובה לחנך למצוות מופיעה בתוספתא חגיגה. (עיין בעמ' 173) מתי מתחיל הגיל לחנוך למצוות? במה הדבר תלוי?
הדגם

24. הרב שאול ישראלי מבחין בשני שלבים בחובה של האב לחינוך מצוות, מהם שני השלבים, מה החובה על האב בכל אחד מן השלבים?

24. עיין בדברי הרב ד הלוי חינוך הבנים בעמ' 173 וענה.

א. על מי מוטלת החובה לחנך למצוות? פרט.

ב. מתי מוטלת החובה?

ג. מה דורש הרב מן האב לעשות שהוא חלק חשוב בחינוך למצוות?

ד. עד איזה גיל היא חובת החינוך?

ה. ממתי מחויבים הילדים לקיים מצוות מדין תורה?

ו. חובת החינוך של ההורים גם לאחר שהגיעו לגיל מצוות, כיצד?

ה. קשרי הורים עם ילדיהם - כבוד ושיח

25. כל הפעולות שההורים עושים לטובת ילדיהם איך הם צריכים להיעשות? פרט והסבר.

25. עיין בתלמוד הבבלי ברכות ז, א. (עמ' 174) כתוב כיצד יש לחנך את הילדים על פי ר' יוחנן ועל פי ריש ל קיש? במה מסכימים? מה חידד ריש לקיש בדבריו?

27. הרב קוק מתייחס בדבריו לשתי הדעות שהובאו בתלמוד. קרא את דבריו בעמ' 174 וענה.

א. מה לדעתו לא הבינו חכמי הפדגוגיה לאורך כל הדורות?

ב. מהי שיטת החינוך שהייתה מקובלת לאורך כל הדורות?

ג. מה דעתו של הרב על שיטה חינוכית זו?

ד. כיצד פירש הרב את דברי ר' יוחנן?

חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022 נחושתן מרים

ה. כיצד פירש הרב את דברי ריש לקיש?

ו. סכם, מה הם שני העניינים בחינוך המוסרי המקבילים לדעתם של שני האמוראים בגמרא?

28. א. מבחינה הגיונית מדוע ראוי שההורים יכבדו את הילדים על פי הרב בר שאול?

ב. לדעת הרב בר שאול חינוך טוב וראוי יכול להעשות רק כאשר ההורה מכיר בבגרותו של הילד? הסבר ונמק את דברי הרב.

29. הרבנים הראשים הרב שפירא והר אליהו יצאו בקריאה ברורה נגד אלימות כלפי ילדים.

א. מדוע יצאו בקריאה זו?

ב. "חוסך שבטו שונא בנו" איזה פירוש שללו הרבנים להבנת הפסוק.

ג. מהי הדרך הראויה שיש לחנך את הילדים?

ד. כאשר נחשפת אלימות כנגד ילדים מה יש לעשות?

30. הרב אבינר נשאל שתי שאלות.

א. כיצד צריך להיות יחסו של ילד מוכה להוריו מבחינת הדין?

האם יש לדווח לגורמים המטפלים על חשד לאלימות במשפחה?

כתוב מה השיב הרב לכל אחת מן השאלות?

ו. דרכי חינוך

31. מהו "חינוך על פי רש"י? עיין עמ' 175 למעלה.

32. איך מחנכים על פי הכתוב במשלי?

33. כיצד הסבירו ר' אליעזר ור' יהושע את ההוראה שבמשלי "חנוך לנער על פי דרכו"? עמוד על השוני בגישה החינוכית של כל אחד. (עמ' 177-178. מדרש משלי)

**חוברת תרגול בית חינוך ומשפחה על פי תכנית תשפ"ג/2022
נחושתן מרים**

34. קרא את דברי הרב קלונימוס האדמו"ר מפיאסצנא וענה.

מהי תכלית החינוך וכיצד יש להגיע אליה?

עבודה נעימה ומהנה.